

แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เมืองนคร จาก “หน้าพระลาน” ถึง “ทวยเขามหาชัย”

ผศ. นัทรชัย สุกระกาญจน์
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

นครศรีธรรมราชเป็นเมืองเก่าแก่ ศาสนาพราหมณ์หรือฮินดูเคยมีอิทธิพลในจิตใจผู้คนในเมืองนี้มาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๑ (คือราว ๑,๕๐๐ ปีที่แล้ว) ความเชื่อและพิธีกรรมหลายอย่างในศาสนาดังกล่าวยังปรากฏร่องรอยอยู่ไม่น้อย แม้เวลาจะล่วงเลยมานานหลายศตวรรษแล้วก็ตาม ครั้นเมื่อพระพุทธศาสนาได้แผ่อิทธิพลเข้ามาแทนที่ศาสนาพราหมณ์ ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๓ (หรือราว ๑,๓๐๐ ปีที่แล้ว) แต่ความเชื่อดั้งเดิมในศาสนาพราหมณ์ก็ยังเข้ามาผสมผสานในวิถีชีวิตชาวเมืองอยู่ไม่น้อย ดังเช่น ความเชื่อเรื่องน้ำอภิเชก เป็นต้น

ผู้ที่นับถือพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์มีความเชื่อตรงกันประการหนึ่งคือ เมื่อจะประกอบพิธีกรรมใดก็มักใช้น้ำมาเป็นองค์ประกอบสำคัญ เพราะถือน้ำเป็นธาตุที่สร้างความอ่อนโยนและร่มเย็นแก่ผู้คน ดังนั้นจึงนิยมใช้น้ำเป็นหลัก เช่น น้ำพระพุทธรณ์และน้ำอุทิศส่วนกุศล เป็นต้น น้ำที่นำมาใช้ในพิธีกรรมดังกล่าวจะต้องเป็นน้ำใสสะอาด ปราศจากตะกอนและสารแขวนลอย ปราศจากกลิ่นและสี และตักมาจากแหล่งหรือชัยภูมิอันเหมาะสม เมื่อนำมาใช้ในพิธีกรรมใด ก็จะต้องมีพิธีการอันประกอบของกรรมดีสามประการ (องค์สาม) คือ คนดี เจตนาดี และพิธีการดี จึงจะถือเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์

แหล่งน้ำในเมืองนครศรีธรรมราชที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ มีคุณสมบัติครบองค์สามสามารถนำไปใช้ในพิธีกรรมอันเข้มขลังได้นั้นมี ๖ แหล่ง คือบ่อน้ำวัดหน้าพระลาน บ่อน้ำวัดสมามเมือง บ่อน้ำวัดสมาศัย บ่อน้ำวัดประตู่ขาว ห้วยปากนาคราช และห้วยเขมาหทัย น้ำจากแหล่งข้างต้น ชาวนครนิยมนำไปใช้ทั้งทางอาณาจักรและศาสนจักร ได้แก่ น้ำพระพิพัฒน์สัตยา น้ำบรมราชาภิเษก น้ำมูรธาภิเษก และน้ำพระพุทธรมนต์ เป็นต้น

เฉพาะน้ำพระพิพัฒน์สัตยา หรือ “พิธีถือน้ำ” สมัยโบราณ(ก่อน พ.ศ. ๒๔๖๕) กระทำกันทุกครั้งที่มีการผลัดเปลี่ยนแผ่นดินและผลัดเปลี่ยนเจ้าเมือง เพื่อให้ข้าราชการและกรรมการเมืองได้ประกอบพิธีสาบานตนด้วยการดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยาในพระวิหารหลวง วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร นอกจากจะทำในโอกาสผลัดเปลี่ยนแผ่นดินและเข้าเมืองแล้ว ยังถือปฏิบัติเป็นประจำทุกปี ปีละสองครั้ง คือในวันเดือนห้า ขึ้น ๓ ค่ำ (หรือวันตรุษ) ครั้งหนึ่ง และในวันเดือนสิบ แรม ๑๓ ค่ำ (วันจ่าย) อีกครั้งหนึ่ง

ในครั้งโบราณนั้นเมื่อต้องการใช้น้ำไปประกอบพิธี เจ้าเมืองก็ให้ราชบุรุษไปปลีกรรมเพื่อ

เอาน้ำจากแหล่งต่างๆ ทั้ง ๖ แหล่ง จะขาดแหล่งใดไปไม่ได้ เมื่อได้ครบทุกแหล่งแล้วก็นำไปเทรวมกันในหม้อซึ่งทำด้วยทองและเงินหรือในขันสาคร แล้วเริ่มประกอบพิธีอภิเษกในพระวิหารหลวง วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เหตุที่ใช้ที่นี้ก็เพราะเป็นอุโบสถที่กว้างใหญ่และเก่าแก่ ภายในพระวิหารมีโต๊ะหมู่เครื่องบูชาขนาดใหญ่ลงรักปิดทอง ประดิษฐานหน้าพระศากยมุนีศรีธรรมราชอันเป็นพระประธาน ภายในอุโบสถด้านเหนือจัดอาสนะบนเตียงสำหรับพระสงฆ์ ๓๐ รูปเจริญพระพุทธมนต์ ด้านตะวันออกจัดอาสนะบนเตียงสำหรับพระสงฆ์สวดภาณวาร มีกระโจมเทียนชัยวางหน้าเตียงด้านใต้จัดอาสนะสำหรับพระสงฆ์นั่งปรก และด้านตะวันตกจัดที่นั่งสำหรับเจ้าเมืองและกรรมการเมืองเพื่อประกอบพิธีกรรมดังกล่าว

แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ “บ่อน้ำวัดหน้าพระลาน”

วัดหน้าพระลานเป็นวัดเล็กๆ แต่มีอายุการก่อตั้งมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง อยู่ทางทิศใต้ของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ในท้องที่ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ที่มีบ่อน้ำใสสะอาด มีน้ำหนักมากกว่าบ่ออื่น เชื่อสืบกันมาว่าหากใครได้ดื่มน้ำจะมีปัญญาดี มีบุญวาสนาสูง และมีโอกาสได้เป็นขุนนาง

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ เมื่อครั้งยังดำรงพระยศเป็นกรมหมื่นบวรรั้งสิริยศเสด็จไปเมืองนครศรีธรรมราชเมื่อ พ.ศ.๒๔๐๗ ได้เสด็จไปยังวัดหน้าพระลาน เมื่อเสด็จกลับได้ทรงกล่าวถึงบ่อน้ำวัดหน้าพระลานไว้ในพระนิพนธ์เรื่อง “กลอนกาพย์เสด็จประพาสเมืองนครศรีธรรมราช” ตอนหนึ่งว่า

“อีกอย่างหนึ่งนั้น	น้ำใส่น้ำอัน
เหมือนน้ำธารเขา	ใสเย็นดีนัก
ไม่เหมือนบ้านเรา	บ่อน้ำของเขา
ไม่เป็นโคลนเลน	
กินน้ำใสสะอาด	คนจึงฉลาด
ไม่โง่งมถร	ว่องไวไหวพริบ
งานการชัดเจน	ทำไฉนไม่เร
การช่างแปลกตา	

พระนิพนธ์เรื่องนี้นับเป็นบันทึกประวัติศาสตร์ทางด้านสังคมของเมืองนครศรีธรรมราชเมื่อร้อยปีเศษที่ผ่านมาอีกชิ้นหนึ่ง เพราะผู้นิพนธ์ได้กล่าวถึงสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่พบเห็นไว้อย่างถ้วนถี่ รวมทั้งภาพบ่อน้ำวัดหน้าพระลาน แม้จะเป็นร้อยกรองประเภทกาพย์และกลอน แต่ก็ทำให้เสียถ้อยกระทงความไม่

นอกจากนี้เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสเมืองนคร เมื่อวันอังคาร เดือนสิบ ขึ้น ๖ ค่ำ ร.ศ. ๑๐๗ (๑๑ กันยายน ๒๔๓๑) ในสมัยเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (หนูพร้อม) เป็นเจ้าเมือง พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดหน้าพระลาน ทรงตักน้ำในบ่อนี้ด้วยภาชนะที่เรียกว่า “หมาจาก” มาเสวย แล้วทรงรับสั่งถามพระครูรอง (สมภารศรีจันทร์) เจ้าอาวาสว่า ศิษย์วัดหน้าพระลานเมื่อได้ดื่มน้ำในบ่อนี้แล้วจะได้เป็นขุนนางขุนนางกันจริงหรือ เจ้าอาวาสก็ได้กราบทูลว่า ศิษย์วัดหน้าพระลานถ้าได้ดื่มน้ำในบ่อนี้แล้ว อย่างเลวก็สามารถที่จะคาดว่าขึ้น แต่ต้องตักทางทิศอีสานของบ่อ จึงจะถือว่าดีและได้ผล

อนึ่ง หลังจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับไปไม่นาน ก็มีข่าวว่าพระยาสุธรรมมนตรี (หนูพร้อม)

บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์วัดหน้าพระลาน

สั่งให้ถมบ่อดังกล่าวนี้แล้วสร้างหอไตรทับไว้ เพราะเห็นว่าชาวบ้านไปอาบกินน้ำบ่อนี้กันมาก เกรงจะมีผู้มีปัญหาหรือมีบุญวาสนาขึ้น อันอาจเป็นภัยต่อการปกครอง แต่ขุนอาเทศคดี (กลอน มลลิกะมาส) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ในบทความเรื่อง “น้ำศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ซึ่งลงพิมพ์ในหนังสือ จุฬานนครศรีธรรมราช ๒๓ ตุลาคม ๒๕๑๔ ว่า

“เมื่อประมาณ ๕๐ กว่าปีมานี้ ข้าพเจ้าได้ไปดูหอไตรที่วัดหน้าพระลาน เห็นหอไตรที่ว่านั้นมีอยู่จริง อยู่ทางทิศอีสานของวัด แต่ชำรุดทรุดโทรมด้วยความเก่าแก่คร่ำคร่า คงมีแต่ฐานกับเสาอิฐปูนหักๆ ส่วนเรื่องที่เล่าลือกันไม่ปรากฏว่ามีใครเชื่อถือเป็นจริงเป็นจิงนัก เพราะยังมีชาวบ้านชาวต่างเมืองไปอาบกินลูบตัวลูบหน้าประพรมศรีษะด้วยความนิยมนับถือกันอยู่ ครั้นเมื่อประมาณ ๑๐ ปีมานี้ พระครูการาม (ดี สุวณโณ) เจ้าอาวาส ได้ขุดหรือฐานหอไตรนี้ออก โดยต้องการที่จะสร้างกุฏิสำหรับภิกษุสงฆ์ ข้าพเจ้าได้เรียนถามถึงการถมบ่อ ท่านบอกว่าท่านก็ได้ขุดค้นหาซากบ่อน้ำเพื่อพิสูจน์ความจริงกัน แต่ก็ไม่พบร่องรอยเลย ท่านเข้าใจว่าเป็นเรื่องใส่ร้ายป้ายสีทับถมกันมากกว่า และบัดนี้ท่านได้ก่อปากบ่อให้สูงขึ้น ทำกำแพงล้อม ถมพื้นเทคอนกรีตข้างๆบ่อ บำรุงรักษาทำความสะอาดอย่างดีแล้ว บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์นี้อยู่ทางทิศตะวันออกพระอุโบสถ”

ปัจจุบันชาวเมืองก็ยังเชื่อกันอยู่ว่า น้ำบ่อวัดหน้าพระลานศักดิ์สิทธิ์นัก ใครมีโอกาสดำลงไปในเมือง เป็นต้องไปตักน้ำบ่อนี้กลับบ้าน เพื่อใช้เป็นน้ำมนต์แก้อาถรรพณ์คุณไสยได้ และยังเล่าต่อกันต่ออีกว่าเมื่อครั้งพระเจ้าศรีธรรมมาโศกราชสร้างเมืองก็ได้ฝังกฤติยาคุณไว้บนข้อประตูไชยศักดิ์ (ประตูชัยเหนือ) และประตูไชยสิทธิ์ (ประตูชัยใต้) ไม่ว่าผู้ใดจะมีวิชาคุณเพียงใด เมื่อลอดประตูเมืองนคร วิชาคุณเป็นต้องเสื่อมหมด หากจะแก้ความเสื่อมของวิชาคุณต้องอาศัยน้ำบ่อวัดหน้าพระลานมาดื่ม ชาวนครโบราณจึงนิยมนำน้ำบ่อนี้ติดบ้านไว้มิได้ขาด

แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ “บ่อน้ำวัดเสมาเมือง”

วัดเสมาเมืองเป็นวัดเก่าแก่อีกวัดหนึ่ง อายุการสร้างใกล้เคียงกับพระบรมธาตุเจดีย์ นครศรีธรรมราช พระเจ้าศรีธรรมมาโศกราชทรงสร้างเพื่อเป็นศูนย์กลางการปกครองคณะสงฆ์ของเมืองนครเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ และนิมนต์พระสงฆ์ฝ่ายหินยานจำพรรษาเป็นแห่งแรก วัดนี้จึงเป็นวัดรุ่นแรกของพระสงฆ์นิกายลังกาวงศ์ในตัวเมืองนคร นอกจากนี้ยังมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของภาคใต้ เพราะมีศิลาจารึกหลักหนึ่งยังอยู่ที่วัดนี้คือจารึกหลักที่ ๒๓ (จารึกวัดเสมาเมือง) ซึ่งสลักบนหินทรายเป็นรูปใบเสมาสูง ๑.๐๔ เมตร ส่วนฐานกว้าง ๔๐ เซนติเมตร และส่วนยอดกว้าง ๕๐ เซนติเมตร จารึกด้วยอักษรปัลลวะเมื่อ พ.ศ. ๑๗๑๓

จารึกนี้ศาสตราจารย์ยอร์จ เซเดส์ นักอักษรโบราณชาวฝรั่งเศสที่เข้ามารับราชการในกรมศิลปากรสมัยรัชกาลที่ ๖ - ๗ ได้อ่านและแปล มีใจความว่า “พระเจ้ากรุงศรีวิชัยผู้ประอบด้วยคุณความดี และเป็นเจ้าแห่งพระราชชาติทั้งหลายในโลกทั้งปวง ได้ทรงสร้างปราสาทอิฐทั้งสามนี้ เป็นที่บูชาพระโพธิสัตว์เจ้าผู้ถือดอกบัว (คือปทุมปาลี) พระผู้ผจญพญามาร (คือพระพุทธรองค์) และพระโพธิสัตว์เจ้าผู้ถือวัชระ (คือวัชรปาลี) ปราสาททั้งสามนี้เปรียบเสมือนสายฟ้าฟาดลงบนภูเขอันเป็นมลทินแห่งโลกทั้งปวง และเป็นที่บังเกิดความรุ่งเรืองแห่งไตรโลก พระองค์ได้ถวายปราสาททั้งสามนี้แก่บรรดาพระชินราชอันประเสริฐสุดซึ่งสถิตอยู่ในทศทิศ”

ในวัดนี้นอกจากจะเป็นที่เก็บจารึกหลักสำคัญของเมืองแล้วยังมีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่า หลวงพ่อทวด (ซึ่งมีนามเดิมว่า ปู) เมื่อครั้งที่บรรพชาเป็นสามเณรที่วัดกุฎีหลวง (วัดคิหลวง) อำเภอสติงพระ จังหวัดสงขลา กับพระอาจารย์แล้ว ได้มาศึกษาต่อที่วัดเสมาเมือง เมื่อครั้งที่พระครูคาติมเป็นเจ้าอาวาส คือในราว พ.ศ. ๒๑๔๔ ครั้นอายุครบอุปสมบท ตาขุนลกเจ้ากรมนาเมืองนครศรีธรรมราชก็รับเอาเจ้าเณรปูไปสู่สำนักพระมหาเถรปิยหลสี เพื่อบวชเจ้าเณรเป็นภิกษุ แต่พระมหาเถรปราชญ์ในอารามวัดเสมาเมืองขณะนั้น พัทธสีมาและอุทกสีมาหาไม่ได้ จึงให้ตาขุนลกจัดหาเรือมาตะเคียนลำหนึ่ง มาดพลอยลำหนึ่ง มาดยงลำหนึ่ง -เอาไม้ขนาน ๓ คลองทำแพ ตาขุนลกแลญาติพี่น้องจึงแต่งสบังจิวรและรูปเทียน นิมนต์

พระมหาเถรปิยทสฺสีเป็นพระอุปัชฌาจารย์ และพระมหาเถรพุทธสาครเป็นกรรมวาจา และพระมหาเถรศรีรัตนเป็นพระอนุ ทำการบวชเจ้าแผนกเป็นภิกษุ จึงพระมหาเถรปิยทสฺสีก็ให้นามชื่อ “เจ้าสามิราม” เมื่ออุปสมบทแล้วก็จำพรรษาที่วัดนี้เป็นเวลาสองปี จึงเดินทางกลับไปจำพรรษาที่วัดบ้านเกิดของตนที่อำเภอสตึงพระ จังหวัดสงขลา และขึ้นไปยังกรุงศรีอยุธยาในเวลาต่อมา

บ่อน้ำวัดเสมาเมืองอยู่ทางทิศเหนือของโรงเรียนของวัดเสมาเมือง เป็นบ่อน้ำที่มีน้ำใสสะอาด ทั้งพระภิกษุ เด็กวัด และพุทธศาสนิกชนใช้ดื่มกินด้วยเชื่อว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์มาโดยตลอด เมื่อใดมีการใช้น้ำศักดิ์สิทธิ์ เมื่อนั้นก็จะมีการตักน้ำที่บ่อนี้ไปใช้ประกอบพิธีเสมอ

ล่วงมาถึงปลายปี พุทธศักราช ๒๕๔๔ เทศบาลนครนครศรีธรรมราชมีดำริจะพัฒนาบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ในเมืองนครตามโครงการฟื้นฟูอดีตสู่ความยิ่งใหญ่ของเมืองนครศรีธรรมราช จึงได้บูรณะฟื้นฟูบ่อน้ำทั้งสี่ในตัวเมือง รวมทั้งวัดเสมาเมือง โดยสร้างหลังคาทรงปั้นหยาแปลง มุงกระเบื้องดินเผาครอบหลังคาไว้ และประกอบพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๔๕ บ่อน้ำวัดเสมาเมืองที่ถูกทอดทิ้งไประยะหนึ่ง ได้รับการดูแลเอาใจใส่

บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์วัดเสมาเมือง

มากขึ้น ทั้งจากวัด จากเทศบาล และจากนักท่องเที่ยวที่มาเยือนมิได้ขาด ทำให้บ่อน้ำวัดเสมาเมืองกลายเป็นสถานที่สำคัญที่มีผู้คนใจมากขึ้นโดยลำดับ

แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ “บ่อน้ำวัดเสมาไชย”

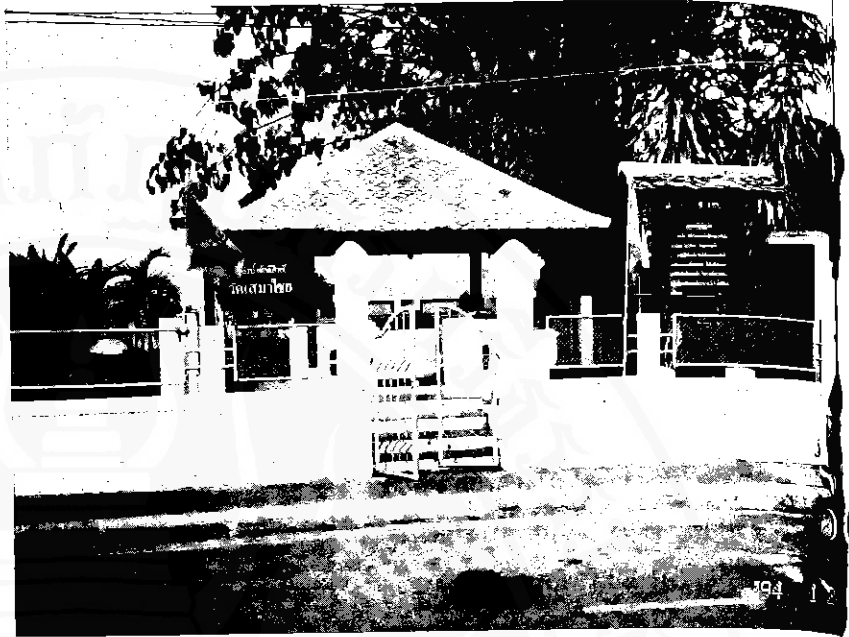
วัดเสมาไชยเป็นวัดคู่แฝดกับวัดเสมาเมือง อยู่ทางทิศเหนือวัดเสมาเมือง เคยเป็นวัดสำคัญของเมืองนครศรีธรรมราช ที่มีอายุการสร้างสมัยเดียวกับวัดเสมาเงิน วัดเสมาทอง และวัดเสมาเมือง วัดเสมาไชยกลายเป็นวัดร้างด้วยสาเหตุใดเมื่อใดไม่ทราบแน่ชัด แต่ใน พ.ศ. ๒๔๐๐ ตรงกับสมัยรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ วัดนี้เป็นวัดร้างไปแล้ว คงเหลืออยู่เฉพาะซากโบราณสถาน ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นเจดีย์ วิหารและพระพุทธรูปชำรุดจำนวนหนึ่ง รวมทั้งพระพุทธรูปเสมาไชยและแม่อ่างทอง ซึ่งตัวอาคารชำรุดปรักหักพังลงไป (ผู้มีจิตศรัทธาได้บูรณะทั้งพระพุทธรูปและตัวศาลาขึ้นมาใหม่เมื่อราว พ.ศ. ๒๕๐๓)

ล่วงมาถึง พ.ศ. ๒๔๘๐ กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้เทศบาลต่างๆ ขยายการศึกษาในเขตรับผิดชอบ พระคณาภัยสุนทร (สา สุวรรณสาร) นายกเทศมนตรีเมืองนครศรีธรรมราชสมัยนั้น จึงได้กำหนดให้จัดตั้งโรงเรียนเทศบาลขึ้นในวัดเสมาเมือง โดยใช้โรงเรียนศาลาเป็นสถานที่เรียน มีครูสามคน โดยมีพระครู

วัดปรางโมซ (ชุม นาคะปรางโมซ) เจ้าอาวาสเป็นผู้อุปการะและเป็นผู้สอน มีนายคลาด เทพสุขช่วยเป็นครูใหญ่

โรงเรียนเทศบาลวัดเสมาเมืองเปิดสอนในวัดเสมาเมืองได้ ๑๘ ปี ก็เริ่มมีปัญหาเรื่องพื้นที่สำหรับขยายชั้นเรียน เพราะพื้นที่วัดคับแคบ พระครูวัดปรางโมซจึงเสนอขอใช้พื้นที่วัดเสมาไชย(ร้าง) เป็นที่ตั้งโรงเรียน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ กรมการศาสนาได้อนุญาตให้ใช้สถานที่วัดเสมาไชยซึ่งมีเนื้อที่ ๕ ไร่ ๒ งานเป็นที่ดินตั้งโรงเรียนหลังใหม่ ในการนี้เทศบาลได้จัดสรรเงิน กศส.จำนวน ๑๐๐,๐๐๐ บาทจากรัฐบาล เพื่อมาสร้างอาคารไม้สองชั้น (๖ ห้องเรียน) และต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้รับงบประมาณจากเทศบาลเมืองนครศรีธรรมราชและเงินสมทบจากกระทรวงศึกษาธิการอีกจำนวน ๑๒๐,๐๐๐ บาท สร้างอาคารไม้สองชั้น (๖ ห้องเรียน) เพิ่มอีกหลังหนึ่ง อาคารหลังใหม่นี้อยู่ใกล้กับบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์วัดเสมาไชยที่เคยใช้เป็นน้ำอภิเษก

บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์วัดเสมาไชยแต่เดิมเป็นบ่อน้ำขนาดเล็ก รูปสี่เหลี่ยม ผนังบ่อแต่ละด้านก่อด้วยอิฐฉิมเมนต์ มีต้นโพใหญ่ขึ้นอยู่ข้างบ่อ น้ำในบ่อน้ำนี้ถือว่ามีความสะอาดและศักดิ์สิทธิ์ ใช้ประกอบพิธีที่สำคัญเช่นเดียวกับบ่อน้ำวัด-

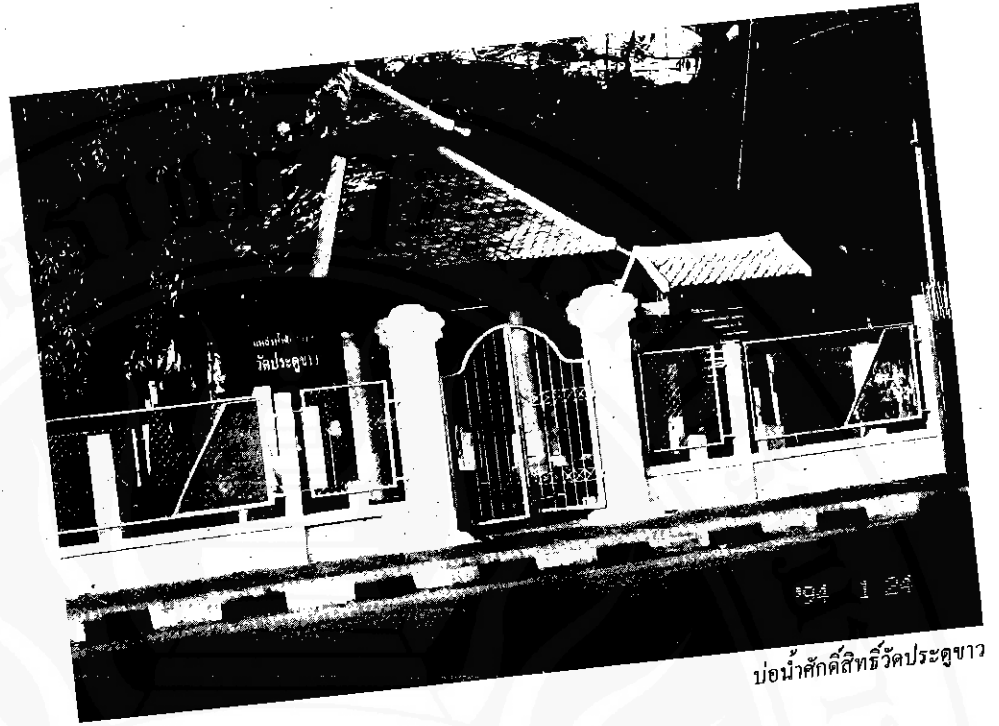

บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์วัดเสมาไชย

เสมาเมือง เช่นเมื่อมีศึกสงครามก็ใช้น้ำในบ่อน้ำนี้ทำน้ำพุทธมนต์สำหรับประพรมแก่ทหารเพื่อเป็นสวัสดิมงคล เมื่อมีพระราชพิธีบรมราชาภิเษกหรือพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาภิใช้น้ำบ่อนี้ และเมื่อมีพิธีเสกน้ำพระพุทธมนต์สำหรับพิธีหลวงและพิธีราษฎร์ ก็ใช้น้ำบ่อนี้เช่นกัน

หลังปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ พิธีหลวงว่าด้วยการถือน้ำพิพัฒน์สัตยาได้ยกเลิกไป ทำให้บ่อน้ำวัดเสมาไชยลดความสำคัญลง พิธีการตักน้ำที่เคยกระทำกันทุกปีในอดีตกาลก็ค่อยเลือนหายไป ทำให้บ่อน้ำนี้ขาดการดูแลรักษา ต้นโพใหญ่ข้างบ่อก็เติบโตขึ้นทุกวัน รากโพได้ซอนไขจนผนังบ่อแตกร้าว กลายเป็นบ่อน้ำขำรดที่กำลังสูญเสียความศักดิ์สิทธิ์

จนกระทั่งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๐ รัฐบาลได้กำหนดให้จัดพิธีอภิเษกน้ำเนื่องในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ (๖๐ พรรษา) โดยให้นำน้ำจากแหล่งน้ำสำคัญในจังหวัดเก่าแก่เข้าพิธีอภิเษก ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม(วัดพระแก้ว) กรุงเทพมหานคร ในครั้งนั้นจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยเรือตรีสุกรี รักษ์ศรีทอง ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ประกอบพิธีตักน้ำจากแหล่งน้ำสำคัญ ๖ แหล่งในจังหวัด เฉพาะบ่อน้ำวัดเสมาไชยได้มอบหมายให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช(ชื่อสมัยนั้น) เป็นผู้ดำเนินการ

บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์วัดประดู่ขาว

ประกอบพิธีตักน้ำเพื่อไปรวมที่
พระวิหารหลวง วัดพระมหาธาตุ
วรมหาวิหาร ในครั้งนั้นจึงได้มี
การบูรณะบ่อน้ำวัดเสมาไชย เพื่อ
ให้บริเวณบ่อมีความสะอาดเรียบ
ร้อยตามควรแก่สถานะ

ครั้งล่าสุดเทศบาลนคร
นครศรีธรรมราชได้ปฏิสังขรณ์บ่อ
น้ำวัดเสมาไชยขึ้นอีกครั้งตามโครง
การฟื้นฟูโบราณสถานในเขตเมือง
นครศรีธรรมราช โดยการเปลี่ยน
จากบ่อเหลี่ยมมาเป็นบ่อกลม แล้ว
สร้างศาลาหลังคากระเบื้องดินเผา
ครอบบ่อไว้ เพื่อมิให้ใบไม้ร่วง
หล่นลงไปบ่อ มีการเทพื้น
คอนกรีตรอบบ่อ กั้นรั้วให้เป็น
ขอบเขตปริมาตร และประกอบ
พิธีเปิดบ่อน้ำนี้เมื่อวันที่ ๕
มกราคม ๒๕๔๕ เช่นเดียวกับบ่อ
น้ำที่วัดเสมาเมือง

แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ “บ่อน้ำวัดประดู่ขาว”

“วัดประดู่ขาว” เป็นวัดเก่าแก่อีกวัดหนึ่งในตัวเมือง
นครศรีธรรมราช อยู่ในท้องที่ตำบลคลัง จากหลักฐานเอกสารเก่า
และคำบอกเล่าของคนเก่าแก่ ทราบว่าวัดนี้ตั้งขึ้นในสมัยกรุงศรี
อยุธยาตอนกลาง ราวรัชสมัยพระเอกาทศรถ ปัจจุบันเป็นวัดร้าง
กรมการศาสนาอนุญาตให้ใช้พื้นที่เป็นสถานที่ตั้ง โรงเรียนอนุบาล
จังหวัดนครศรีธรรมราช (ณ นครอุทิศ)

ในวัดนี้แต่เดิมมีบ่อน้ำอยู่บ่อหนึ่ง น้ำใสสะอาดและเย็นทุก
ฤดูกาล เล่าสืบกันมาว่าเจ้าอาวาสวัดนี้เป็นพระสงฆ์ที่มีอาคม มี
ความสันทัดจัดเจนทางไสยศาสตร์ อยู่ข้างจะมีอิทธิฤทธิ์ในบาง
คราว ในสมัยที่มีศึกพม่าสงครามเก้าทัพพม่าตีเมืองนคร เจ้าอาวาส
รูปนี้เคยตักน้ำจากบ่อวัดประดู่ขาวไปปลุกเสกเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์
ประพรมแก่เหล่าทหารหาญก่อนออกรบ นับว่าบังเกิดกำลังใจแลฮึก
เหิมกว่าน้ำมนต์วัดอื่นๆ ด้วยเหตุนี้เมื่อมีพิธีกรรมอภิเษกน้ำทั้งใน
ด้านพุทธจักรและอาณาจักร แหล่งน้ำบ่อวัดประดู่ขาวจึงกลายเป็น
แหล่งสำคัญที่ทุกคนมักจะระลึกถึงเป็นลำดับต้น ๆ

ภูเขามหาชัย

ต่อมาเมื่อทางราชการได้ก่อสร้างอาคารถาวรสองชั้น (ค.ส.ล.) ขึ้นเป็นโรงเรียนอนุบาลจังหวัดนครศรีธรรมราช จำเป็นต้องใช้พื้นที่บริเวณบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ก่อสร้าง จึงได้ถมบ่อน้ำดังกล่าว ทำให้แหล่งน้ำสำคัญในตัวเมืองนครศรีธรรมราชลดลงไปเสียบ่อหนึ่ง ท่ามกลางความเสียหายของผู้คนที่ล่วงรู้ประวัติและสรรพคุณของบ่อน้ำนี้เป็นอันมาก

อย่างไรก็ดี เมื่อมีเสียงเรียกร้องจากผู้คนชาวนครใน ปัจจุบันมากขึ้น โรงเรียนจึงได้ตัดสินใจขุดบ่อน้ำขึ้นใหม่บริเวณรั้วด้านหน้าโรงเรียน อยู่ติดกับสนามเด็กเล่นในปัจจุบัน และได้ใช้น้ำบ่อนี้ทดแทนบ่อเดิมที่ถูกถมไป เพราะการก่อสร้างอาคาร บ่อใหม่นี้มีความลึกราวสามเมตรครึ่งเป็น

บ่อกลมมีผนังบ่อเป็นปล้องคอนกรีต(ปล้องบ่อ) ปากบ่อได้ฉาบด้วยหินล้างไว้ให้ดูสวยงาม มีฝาคอนกรีตเป็นแผ่นกลมแบนปิดอยู่ (นับว่าป้องกันเด็กอนุบาลตกลงไป) และเหตุที่เคยเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ของเมือง โรงเรียนและเทศบาลนครนครศรีธรรมราชจึงได้ปรับปรุงและตกแต่งบริเวณบ่อให้สวยงาม โดยการปลูกอาคารปั้นหยาลงคามุงกระเบื้องดินเผาเช่นเดียวกับบ่อน้ำวัดเสมาเมืองและบ่อน้ำวัดเสมาไชย

แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ “ห้วยเขามหาชัย”

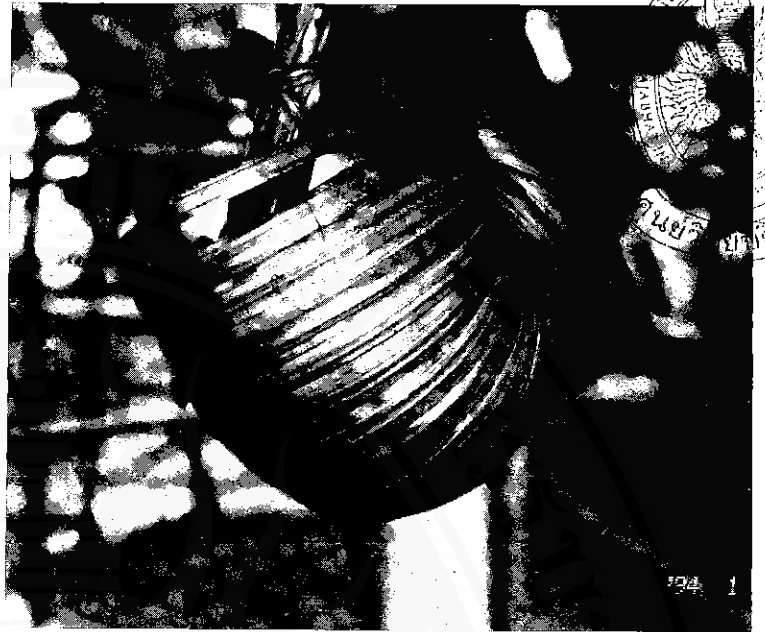
“ห้วยเขามหาชัย” เป็นลำห้วยเล็กๆ ที่ไหลจากเชิงเขามหาชัย อันเป็นภูเขาสูงหนึ่งในเทือกเขานครศรีธรรมราช ในท้องที่หมู่ที่ ๔ ตำบลท่าจิว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ห่างจากตัวเมืองนครศรีธรรมราช ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๐๑๖ (นครฯ-นบพิตำ) ไปทางตะวันตกราว ๑๓ กิโลเมตร และห่างจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชราว ๕๐๐ เมตร เป็นลำห้วยที่มีน้ำใสสะอาดไหลรินลงมาตามซอกหินและแมกไม้ตลอดทั้งปี

เขามหาชัยเป็นภูเขาที่มีรูปทรงแปลกตา มองจากทิศตะวันออกจะมีลักษณะคล้ายฝ่ามือหรือภูเขาไฟ มองจากด้านทิศเหนือจะมี

ลักษณะคล้ายโหนดแก้ว ดังนั้นจึงมีชาวบ้านเรียกภูเขานี้ว่า “เขาโหนดแก้ว” หรือ “เขาหนอกแก้ว” อยู่บ้างเหมือนกัน

ชื่อ “มหาชัย” เป็นชื่อมงคลนามที่มีประวัติความเป็นมายาวนานและน่าภูมิใจ กล่าวคือในราว พ.ศ. ๒๐๐๐ เศษ เมืองนครศรีธรรมราชต้องเผชิญกับศึกชวา โดยสลัดชวากลุ่มหนึ่งเข้ามาปล้นเมืองได้สำเร็จ ทุกปีสลัดชวาจะมาเก็บส่วยไข่เปิด ทำให้ชาวนครตกอยู่ในภาวะจำยอมมาหลายปี อยู่มาวันหนึ่งมีชายคนหนึ่งมาจากตำบลไชยมนตรีชื่อว่า “พังพการ” มาขึ้นอาสาสู้รบกับสลัดชวา เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชพิจารณาข้อเสนอและแผนการสู้รบแล้ว จึงเห็นชอบและมอบหมายให้สู้รบได้ เมื่อสลัดชวาทยกทัพมาพังพการจึงนำกำลังเข้าไปหลอกล่อและต่อสู้จนได้ชัยชนะที่บริเวณภูเขาสูงหนึ่งซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของตัวเมือง เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชจึงปูนบำเหน็จแก่พังพการโดยยกที่ดินบริเวณหมู่บ้านเดิมของพังพการให้เป็นเขตปกครองของพังพการ เรียกว่า “ตำบลไชยมนตรี” และขนานนามภูเขานี้เป็นจุดชัยชนะนั้นว่า “ภูเขามหาชัย”

ด้วยเหตุที่เป็นน้ำใสเย็นและสะอาดปราศจากมลภาวะ ประกอบกับมีชื่อลำห้วยอันเป็นมงคลนาม ดังนั้นเมื่อมีพิธีการ

อภิเษกน้ำเพื่อใช้ในพิธีกรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ เจ้าผู้ครองนคร และพระพุทธรูปศาสนา จึงนิยมตักน้ำจากห้วยเขามหาชัยไปใช้ในพิธีกรรมดังกล่าวทุกครั้ง

แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ “ห้วยปากนาคราช”

“ห้วยปากนาคราช” หรือ “ห้วยเทวดานาคราช” เป็นลำห้วยเล็กๆ ที่ไหลจากภูเขาสูงหนึ่งในเทือกเขานครศรีธรรมราช ในท้องที่หมู่ที่ ๔ ตำบลเขาแก้ว อำเภอลานสกา (แต่เดิมขึ้นกับอำเภอเมือง) อยู่ห่างจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๐๑๕ ประมาณ ๕๐ เมตร และห่างจากโรงเรียนบ้านร้อนไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือราว ๔๐๐ เมตร ถือเป็นแหล่งน้ำแหล่งที่ ๖ ของนครศรีธรรมราช

เหตุที่ได้ชื่อว่า “ห้วยปากนาคราช” ก็เพราะเป็นลำห้วยที่มีน้ำไหลออกมาจากแ่งหินที่มีลักษณะคล้ายปากพญานาคราช และมีน้ำใสไหลรินตลอดปี จุดที่นิยมตักไปใช้ประกอบพิธี คือ แอ่งน้ำซึ่งมีสายน้ำเล็ก ๆ สามสายไหลมารวมกัน น้ำแอ่งนี้จึงถือเป็นน้ำซึ่งอยู่ในชัยภูมิอันดีเปรียบดั่งน้ำจากปากพญานาคสามตัวพ่นลงอ่างทองคำพร้อมกัน น่าจะศักดิ์สิทธิ์และควรค่าแห่งการนำไปใช้ในมงคลพิธีเป็นอย่างยิ่ง

ด้วยเหตุที่เป็นน้ำใสเย็น และสะอาดปราศจากมลภาวะ ประกอบกับมีชื่ออ่างน้ำเป็นชื่อ พญานาค ซึ่งคนไทยโบราณถือเป็นพาหนะของพระพิรุณอันเป็นเทพแห่งฝน นับเป็นมงคลนามยิ่ง ดังนั้นเมื่อมีพิธีการอภิเษกน้ำเพื่อใช้ในพิธีกรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริ์ พระราชวงศ์ เจ้าผู้ครองนคร และพระพุทธรศาสนา จึงนิยมตักน้ำจากห้วยปากนาคราชไปใช้ในพิธีกรรมดังกล่าวทุกครั้ง

บริเวณอ่างน้ำแต่เดิมมีต้นไม้อยู่สามชนิด คือต้นใบเรียดกอหนึ่ง กอใฝ่ลำเล็กกอหนึ่งและหวายกอหนึ่ง สมัยโบราณเจ้าเมืองนครได้จัดคนให้เฝ้ามิให้ใครตัดต้นไม้ทั้งสามชนิด ทั้งนี้เพื่อจะได้ใช้งานเมื่อเวลาต้องการตักน้ำไปใช้ในพิธีอภิเษก ในพิธีตักน้ำจากห้วยนี้ แต่

เดิมประธานในพิธีจะตัดใฝ่มาทำกระบอกลี้น้ำ ตัดใบเรียดทำจุกปิดปากกระบอกลี และตัดหวายมัดกระบอกลีเข้าด้วยกัน แล้วให้ราชบุรุษนำน้ำที่ตัดได้นั้นไปเข้าพิธีอภิเษกที่พระวิหารหลวง วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

หลัง พ.ศ. ๒๔๗๕ พิธีการอภิเษกนี้ลดความสำคัญลง ทำให้บริเวณห้วยปากนาคราชถูกทอดทิ้งไประยะหนึ่ง จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ชาวบ้านละแวกบ้านร่อนร่วมกับชาวบ้านในอำเภอลานสกา โดยมีนายสุธรรม ชัยนิตย์เกียรติ จากชมรมรักบ้านเกิดเป็นผู้ประสานงานบูรณะแหล่งน้ำนี้ให้มีสภาพสวยงามและตานักท่องเที่ยวมากขึ้น

เรื่องราวของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ในเมืองนครศรีธรรมราชทั้ง ๖ แหล่งข้างต้นนั้น เป็นเครื่องยืนยันความเชื่อ ความศรัทธา อันควรแก่ความปีติภูมิใจในความเป็นแผ่นดินอันศักดิ์สิทธิ์ของเมืองนครศรีธรรมราช ควรที่ทุกคนจะต้องช่วยกันดูแลรักษา ทำนุบำรุงให้เจริญรุ่งเรืองและคง “ความศักดิ์สิทธิ์” ไว้ตลอดไป